

DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.12.2025.09>
УДК 343.98 (477)

Юрій Ковальов

кандидат юридичних наук, докторант Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9159-4499>
e-mail: koval.98819@gmail.com

Юрій Ковальов

Тактичні аспекти взаємодії слідчого з іншими суб'єктами під час розслідування контрабанди

У статті досліджено форми та напрями взаємодії слідчих органу безпеки з оперативними підрозділами під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із контрабандою. Актуальність теми зумовлена високим рівнем загроз, що створює контрабандна діяльність в умовах воєнного стану, а також потребою підвищення ефективності протидії цим проявам шляхом ско-ординованої міжвідомчої співпраці. Мета статті — виявити ключові тактичні й організаційні аспекти взаємодії між слідчим СБУ та іншими суб'єктами, залученими до кримінального провадження у справах про контрабанду. З'ясовано, що така взаємодія охоплює як процесуальні (виконання доручень, участь у спільних слідчих (розшукових) діях, створення слідчо-оперативних груп), так і організаційні (координаційні наради, планування, інформаційний обмін) форми. На-ведено приклади реалізації ефективної співпраці з митними органа-ми, експертними установами, поштовими операторами та іншими суб'єктами. Виокремлено типові проблеми взаємодії (недостатня координація, формальне ставлення, нестача ресурсів), що потребують нормативного та управлінського вирішення. Обґрунтовано необхідність підвищення рівня комунікації, професійної мотивації й організаційної злагодженості між усіма суб'єктами досудового розслідування з метою забезпечення повного та об'єктивного встановлення обставин контрабанди.

Ключові слова: досудове розслідування; контрабанда; слідчий; взаємодія; спеціальні знання; слідча (розшукова) дія; митник; історик; мистецтвознавець.

Постановка наукової проблеми. За умов воєнного стану завдання щодо протидії контрабанді не втрачає своєї актуальності. Навпаки, воно є одним із ключових пріоритетів діяльності правоохоронних органів, оскільки цей вид злочинності завдає суттєвої шкоди економіці держави, підриває її фінансову безпеку та створює додаткові ризики у сфері державного управління. З огляду на збройну агресію проти України, значний рівень тінізації економіки та актуалізацію загроз, пов'язаних із незаконним переміщенням стратегічно важливих товарів і предметів, питання ефективної протидії контрабанді гостро стоїть перед силами безпеки та іншими державними інституціями.

Успішне виявлення, документування та розслідування таких правопорушень потребує злагодженої взаємодії слідчих органів безпеки із оперативними підрозділами, працівниками митних органів, спеціалістами у сфері товарознавства, судовими експертами, прокурорами й іншими учасниками кримінального провадження. Відповідна взаємодія не лише підвищує ефективність здобуття доказової інформації, а й забезпечує законність, оперативність і комплексність у реалізації завдань кримінального провадження.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із контрабандою, зокрема в контексті залучення спеціальних знань, неодноразово ставали предметом наукових досліджень українських авторів. У цьому напрямі свій внесок зробили такі дослідники, як А. Буга, І. Гора, Л. Капітанчук,

ФІНАНСУВАННЯ

Це дослідження не отримувало жодних спеціальних грантів від фінансуючих організацій у державному, комерційному чи некомерційному секторах.

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Фінансуюча сторона не брала участі в розробці дизайну дослідження, зборі та аналізі даних, прийнятті рішення про публікацію або підготовці рукопису.

УЧАСНИКИ

Автор брав участь виключно в інтелектуальній дискусії, що лежить в основі цієї статті, дослідженні прецедентного права, написанні та редагуванні, і несе відповідальність за зміст та інтерпретацію.

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автор заявляє, що у нього немає конфлікту інтересів.

Yurii Kovalov

TACTICAL ASPECTS OF INTERACTION BETWEEN INVESTIGATORS AND OTHER ENTITIES DURING THE INVESTIGATION OF SMUGGLING

The article examines the forms and directions of interaction between investigators of security agencies and operational units during the pre-trial investigation of criminal offenses related to smuggling. The relevance of the topic is due to the high level of threats posed by smuggling activities in conditions of martial law, as well as the need to increase the effectiveness of countering these manifestations through coordinated interagency cooperation. The purpose of the article is to identify the key tactical and organizational aspects of interaction between the SBU investigator and other entities involved in criminal proceedings in smuggling cases. It has been established that such interaction covers both procedural (execution of orders, participation in joint investigative (search) activities, creation of investigative and operational groups) and organizational (coordination meetings, planning, information exchange) forms. Examples of effective cooperation with customs authorities, expert institutions, postal operators, and other entities are provided. Typical problems of interaction (insufficient coordination, formal attitude, lack of resources) that require regulatory and managerial solutions are highlighted. The need to improve communication, professional motivation, and organizational coordination between all parties involved in pre-trial investigations is justified in order to ensure a complete and objective determination of the circumstances of smuggling.

Keywords: pre-trial investigation, smuggling, investigator, interaction, special knowledge, investigative (search) action, customs officer, historian, art expert.

Тактичні аспекти взаємодії слідчого

з іншими суб'єктами під час розслідування контрабанди

Х. Колодрас, О. Кофанова, О. Кузнецова, Р. Малюга, А. Падалка, А. Полях, І. Рудницький, А. Свінцицький, В. Топчій, В. М. Шевчук, Я. Фурман та ін.

Попри важливість проблематики, питання тактичних аспектів взаємодії слідчого з іншими суб'єктами під час досудового розслідування контрабанди залишаються недостатньо розробленими в науковій літературі. Переважна більшість досліджень присвячена організаційно-правовим аспектам протидії контрабанді або загальним питанням розслідування злочинів у митній сфері. Натомість системне осмислення тактичних моделей, прийомів і алгоритмів взаємодії на етапі досудового розслідування потребує подальшого розвитку.

У цьому зв'язку актуальним є з'ясування особливостей взаємодії слідчого з іншими суб'єктами на основі криміналістичних підходів з урахуванням специфіки цих кримінальних правопорушень. Це дасть змогу сформувати практичні рекомендації щодо оптимізації тактики спільної діяльності з метою підвищення результативності протидії контрабандним проявам в умовах сучасних загроз.

Мета статті — визначити типові форми взаємодії, що реалізуються під час досудового розслідування контрабанди.

Викладення основного матеріалу дослідження. У науковому дискурсі категорія «взаємодія правоохоронних органів» у контексті досудового розслідування кримінальних правопорушень інтерпретується неоднозначно, проте переважно її розглядають як координовану діяльність посадових осіб та органів, наділених повноваженнями щодо здійснення слідчих, оперативно-розшукових та інших процесуальних заходів. Така співпраця має низку характерних рис, поміж яких — нормативне визначення механізмів взаємодії в спільних правових актах центральних органів виконавчої влади, до компетенції яких належать відповідні правоохоронні структури. Тобто основою взаємодії є теоретичні й правові положення.

З теоретичного боку взаємодія ґрунтується на розумінні взаємної зацікавленості сторін у досягненні єдиної мети — ефективного документування та розслідування кримінального правопорушення. Правові засади взаємодії закріплені в чинному законодавстві України, зокрема в Кримінальному процесуальному кодексі України (далі — КПК), Законах України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про судову експертизу» та інших нормативно-правових актах, включно з відомчими документами, що регламентують специфіку такої співпраці з урахуванням рівнів доступу до конфіденційної інформації.

У чинному законодавстві України чітко окреслено повноваження Служби безпеки України (далі — СБУ) у сфері досудового розслідування. Зокрема, п. 3 ч. 1 ст. 24 Закону України «Про Службу безпеки України» та ч. 2 ст. 216 КПК визначають, що до компетенції слідчих підрозділів СБУ належить розслідування кримінальних правопорушень, які загрожують національній безпеці держави. Йдеться, зокрема, про терористичні акти, злочини проти основ національної безпеки, посягання на територіальну цілісність, окремі види контрабанди (зокрема, переміщення культурних цінностей, зброї, наркотичних засобів), злочини у сфері державної таємниці, застосування спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, а також окремі військові та міжнародні злочини¹.

Система суб'єктів, задіяних в організації взаємодії СБУ з іншими органами, за своєю природою не передбачає жорсткої вертикалі управління. Згідно з доктринальними підходами, це Президент України, Кабінет Міністрів України й Рада національної безпеки і оборони, які визначають загальні стратегічні напрями співпраці; прокуратура, що координує взаємодію у сфері протидії злочинності; Голова СБУ і Центральне управління СБУ, які забезпечують практичне регулювання співпраці; а також Антитерористичний центр СБУ, який організовує координацію зусиль

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Yurii Kovalov

**ASPECTS TACTIQUES
DE L'INTERACTION DE
L'ENQUÊTEUR AVEC D'AUTRES
ACTEURS LORS D'UNE
ENQUÊTE DE CONTREBANDE**

Cet article examine les formes et les orientations de la coopération entre les organes d'enquête des services de sécurité et les unités opérationnelles lors des enquêtes préliminaires sur les infractions pénales liées à la contrebande. L'actualité du sujet est due au niveau élevé de menace que représente la contrebande dans le contexte de l'état de guerre, ainsi qu'à la nécessité d'améliorer l'efficacité de la lutte contre ces phénomènes grâce à une coopération inter-institutionnelle coordonnée. L'objectif de l'article est d'identifier les aspects tactiques et organisationnels clés de la coopération entre l'enquêteur du SBU et les autres acteurs impliqués dans les procédures pénales relatives à la contrebande. Il a été établi que cette coopération couvre à la fois des formes procédurales (exécution de missions, participation à des actions d'enquête (de recherche) conjointes, création de groupes d'enquête et d'opération) et organisationnelles (réunions de coordination, planification, échange d'informations). Des exemples de coopération efficace avec les autorités douanières, les institutions d'expertise, les opérateurs postaux et d'autres entités sont présentés. Les problèmes typiques de coopération (coordination insuffisante, attitude formelle, manque de ressources) qui nécessitent une solution normative et administrative sont mis en évidence. La nécessité d'améliorer le niveau de communication, la motivation professionnelle et la cohésion organisationnelle entre tous les acteurs de l'enquête préliminaire afin de garantir une détermination complète et objective des circonstances de la contrebande est justifiée.

Mots-clés : enquête préliminaire; contrebande; enquêteur; interaction; connaissances spéciales; action d'enquête (recherche); agent des douanes; historien; critique d'art.

у боротьбі з тероризмом. Цей перелік не є вичерпним, але дає уявлення про організаційну структуру міжвідомчої взаємодії.

У правовому аспекті ст. 40 КПК України надає слідчому СБУ право доручати проведення як слідчих, так і негласних слідчих (розшукових) дій оперативним підрозділам. Окрім того, ч. 4 ст. 39 КПК передбачає можливість створення міжвідомчих слідчих груп в умовах воєнного стану. Водночас ст. 571 КПК дає слідчим СБУ змогу брати участь у міжнародних спільних слідчих групах у разі розслідування злочинів, учинених у кількох державах, або таких, що зачіпають інтереси кількох держав.

Варто зазначити, що ефективна взаємодія СБУ з іншими правоохоронними структурами залежить не лише від нормативного регламентування, а й від рівня комунікації та організації спільної роботи. У науковій літературі звернено увагу на проблему недостатньої взаємної поінформованості між оперативними підрозділами та слідчими групами. Це призводить до втрати важливих даних, таких як сліди злочинної діяльності або записи затримання, що негативно впливає на якість досудового розслідування й ускладнює доведення обставин у кримінальному провадженні. Отже, питання підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії СБУ з іншими правоохоронними структурами залишається актуальним як у теоретичному, так і в практичному вимірі.

Для ефективного виконання цих функцій СБУ активно співпрацює з іншими правоохоронними органами. Ст. 8 і 17 Закону України «Про Службу безпеки України» встановлюють засади цієї взаємодії, передбачаючи залучення зовнішніх інституцій, здатних сприяти виконанню покладених на СБУ завдань². Така взаємодія особливо актуальна в умовах збройної агресії та загроз територіальній цілісності держави, про що свідчить практика, описана в наукових джерелах³.

У науковій літературі визначено, що типовою формою взаємодії слідчого з оперативним працівником є співпраця. Усвідомлення слідчим і оперативником завдань, ролей і взаємної відповідальності надає взаємодії цілеспрямованості та підвищує її результативність. Така взаємодія зумовлена спільністю функцій і обов'язків у кримінальному провадженні, а також тим, що результати слідчих (розшукових) дій, проведені оперативниками за дорученням слідчого, мають рівну доказову силу.

Трапляються й інші позиції. Учені зазначають, що основні форми взаємодії правоохоронних органів під час досудового розслідування кримінальних правопорушень класифікуються так:

1) процесуальні форми, поміж яких виконання доручень слідчого працівниками оперативних підрозділів щодо проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема негласних; координація дій із прокурором та іншими органами досудового розслідування; створення та функціонування міжвідомчих слідчо-оперативних груп, зокрема реалізація спільних операцій і кримінальних процесуальних дій; обмін інформацією, що має значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, зокрема оперативними відомостями; залучення спеціалістів до участі в проведенні окремих процесуальних дій;

2) організаційні форми взаємодії містять: участь у спільних засіданнях, оперативних і координаційних нарадах за участю керівників правоохоронних органів та інших суб'єктів кримінального провадження⁴.

Водночас зауважимо, що взаємодія передбачає не лише погодженість дій сторін, спільне планування, визначення місця, часу та цілей мети

² Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.

³ Гудима В. В. Взаємодія Служби безпеки України з іншими правоохоронними органами під час досудового розслідування. *Академічні візії*. 2025. № 48. С. 1–11. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17435919>.

⁴ Весельський В. К., Зав'ялов С. М., Пясковський В. В. Сучасні можливості використання даних про спосіб учинення злочину в боротьбі зі злочинністю : навч. посіб. Київ, 2009. С. 44 ; Климчук М. П., Цуцкірідзе М. С. Правові та організаційні засади вдосконалення процесуальної діяльності органів досудового розслідування національної поліції України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 256 ; Гудима В. В. Взаємодія Служби безпеки України з іншими правоохоронними органами під час досудового розслідування. *Академічні візії*. 2025. № 48. С. 1–11. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17435919>.

Yurii Kovalov

**TAKTISCHE ASPEKTE
DER INTERAKTION DES
ERMITTLERS MIT ANDEREN
SUBJEKTEN WÄHREND
DER ERMITTLUNG VON
SCHMUGGEL**

Der Artikel untersucht Formen und Richtungen der Interaktion von Ermittlern des Sicherheitsorgans mit operativen Einheiten während des Vorverfahrens bei Straftaten, die mit Schmuggel verbunden sind. Die Aktualität des Themas ist durch das hohe Bedrohungsniveau bedingt, das Schmuggelaktivitäten unter den Bedingungen des Kriegsrechts erzeugen, sowie durch den Bedarf an einer Steigerung der Effektivität der Bekämpfung dieser Erscheinungen mittels koordinierter behördenübergreifender Zusammenarbeit. Ziel des Artikels ist es, die taktischen und organisatorischen Schlüsselaspekte der Interaktion zwischen dem Ermittler des SBU (Sicherheitsdienst der Ukraine) und anderen Subjekten, die in das Strafverfahren in Schmuggelangelegenheiten involviert sind, aufzudecken. Es wurde festgestellt, dass eine solche Interaktion sowohl prozessuale (Erfüllung von Aufträgen, Teilnahme an gemeinsamen Ermittlungshandlungen, Bildung von Ermittlungsgruppen) als auch organisatorische (Koordinierungsbesprechungen, Planung, Informationsaustausch) Formen umfasst. Angeführte Beispiele zeigen die Realisierung einer effektiven Zusammenarbeit mit Zollbehörden, forensischen Einrichtungen, Postbetreibern und anderen Subjekten. Herausgearbeitet werden typische Interaktionsprobleme (unzureichende Koordination, formale Einstellung, Ressourcenmangel), die einer normativen und administrativen Lösung bedürfen. Begründet wird die Notwendigkeit der Erhöhung des Kommunikationsniveaus, der professionellen Motivation und der organisatorischen Abstimmung zwischen allen Subjekten des Vorverfahrens mit dem Ziel der vollständigen und objektiven Feststellung der Umstände des Schmuggels.

Schlüsselwörter: Vorverfahren, Schmuggel, Ermittler, Interaktion, Spezialwissen, Ermittlungshandlung, Zollbeamter, Historiker, Kunstsachverständiger.

*Тактичні аспекти взаємодії слідчого
з іншими суб'єктами під час розслідування контрабанди*

процесуальних заходів, а й забезпечення єдиного керівництва, до того ж зберігається принцип рівноправності у виборі тактичних і технічних методів досягнення мети розслідування. Водночас окремі суб'єкти цієї взаємодії, передусім оперативні підрозділи, хоча й не наділені рівними процесуальними правами із слідчим, відіграють допоміжну роль, зокрема через надання інформації, матеріалів, участі в окремих процесуальних заходах або технічне забезпечення, реалізуючи завдання в межах наданих повноважень і під процесуальним керівництвом слідчого.

Змістовним ядром взаємодії є досягнення мети кримінального провадження — повного, всебічного та неупередженого встановлення обставин вчиненого правопорушення. Незважаючи на деякі загальні формулювання, як-от «боротьба зі злочинністю», ця діяльність набуває конкретизованого значення в межах розслідування конкретних злочинів, що й обумовлює її методичну й організаційну специфіку. Отже, взаємодія правоохоронних органів у досудовому провадженні — це системно впорядкована діяльність, що здійснюється на основі правових, організаційних і функціональних засад та спрямована на реалізацію завдань кримінального провадження за допомогою скоординованих дій, ресурсного та інтелектуального об'єднання зусиль суб'єктів правоохоронної системи.

Провідними напрямками взаємодії слідчого та співробітників оперативних підрозділів визначають: формування й діяльність у складі слідчо-оперативної групи; узгодження стратегії розслідування та планування тактичних дій; регулярне обговорення кримінального провадження із залученням спеціалістів, експертів і досвідчених практиків; активний двосторонній обмін оперативною та доказовою інформацією; реалізація слідчим своїх повноважень щодо доручення проведення слідчих і негласних слідчих (розшукових) дій працівникам оперативних підрозділів; реалізація спільних дій у невідкладних ситуаціях, як-от документування злочину за гарячими слідами; аналізування причин та умов, які сприяли вчиненню злочину, та планування профілактичних заходів; оперативне користування спеціальним обладнанням, засобами зв'язку й транспортом⁵.

До того ж ефективна взаємодія між слідчим органу безпеки та працівниками оперативних підрозділів під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із контрабандою, визначається комплексом професійних, організаційних і тактичних чинників.

Слідчий і оперативники повинні не лише розуміти сутність контрабанди, а й мати спеціальні знання щодо митних режимів, товарознавства, механізмів незаконного переміщення товарів, а також особливостей проведення оглядів місць події, транспортних засобів та інших процесуальних дій. Взаємодія також передбачає навички організації оперативно-розшукових заходів, спрямованих на пошук і фіксування відомостей про осіб, пов'язаних із контрабандними схемами.

З урахуванням проведеного вивчення наукових доробок зауважимо, що особливості співпраці слідчого органу безпеки з оперативними підрозділами в розслідуванні контрабанди виявляються у таких основних напрямках:

1. Планування та реалізація оперативно-розшукових заходів у комплексі з процесуальними діями. Успішне розслідування контрабандних схем ґрунтується на поєднанні гласних і негласних слідчих (розшукових) дій. Формулювання завдань для оперативного підрозділу має ґрунтуватися на матеріалах кримінального провадження й бути конкретним і здійсненним. Саме таке завдання дає змогу спрямувати зусилля оперативників на досягнення визначених результатів, а слідчому — оцінити їхню результативність під час реалізації кримінального провадження. Наприклад, доручення щодо перевірки певної групи осіб або каналу переміщення товарів має містити чіткі орієнтири та критерії оцінювання результатів.

2. Застосування оперативної інформації як джерела доказів. Інформація, здобута під час оперативно-розшукової діяльності, має бути

⁵ Січовська І. В. Особливості взаємодії слідчого з оперативними працівниками на початковому етапі досудового розслідування сексуальних убивств. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 336–337. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/81>.

Yurii Kovalov

**TAKTYCZNE ASPEKTY
INTERAKCJI ŚLEDZCYCH Z
INNymi PODMIOTAMI W
TOKU ŚLEDZTWA W SPRAWIE
PRZEMYTU**

W artykule przeanalizowano formy i kierunki interakcji śledczych organów bezpieczeństwa z jednostkami operacyjnymi podczas przedprocesowego dochodzenia w sprawie przestępstw związanych z przemytem. Aktualność tematu wynika z wysokiego poziomu zagrożeń, jakie niesie ze sobą działalność przemysłowa w stanie wojennym, a także potrzeby zwiększenia skuteczności przeciwdziałania tym przejawom poprzez skoordynowaną współpracę międzyagencyjną. Celem artykułu jest identyfikacja kluczowych taktycznych i organizacyjnych aspektów współdziałania funkcjonariusza BSW z innymi podmiotami zaangażowanymi w postępowanie karne w sprawach przemytniczych. Ustalono, że współdziałanie to obejmuje zarówno formy proceduralne (wykonywanie poleceń, udział we wspólnych czynnościach dochodzeniowo-śledczych (poszukiwawczych), tworzenie śledczych grup zadaniowych), jak i organizacyjne (narady koordynacyjne, planowanie, wymiana informacji). Autor podaje przykłady efektywnej współpracy z organami celnymi, instytucjami eksperckimi, operatorami pocztowymi i innymi podmiotami. Wskazane zostały typowe problemy współdziałania (nieodstępcza koordynacja, postawa formalna, brak zasobów), które wymagają rozwiązań regulacyjnych i zarządczych. Autor uzasadnia potrzebę zwiększenia poziomu komunikacji, motywacji zawodowej i spójności organizacyjnej między wszystkimi podmiotami postępowania przygotowawczego w celu zapewnienia pełnego i obiektywnego ustalenia okoliczności przemytu.

Słowa kluczowe: postępowanie przygotowawcze; przemyt; śledczy; interakcja; wiedza specjalna; działania śledcze (detektywistyczne); celnik; historyk; historyk sztuki.

своєчасно інтегрована в процесуальний механізм розслідування. За умов правильного фіксування та легалізації вона може бути застосована як доказова база. Це потребує високого рівня кваліфікації як слідчого, так і оперативника, оскільки успіх залежить від здатності перетворити отримані дані на процесуально значиму інформацію.

3. Створення спільних слідчо-оперативних груп для реалізації важливих і складних етапів розслідування. Такі групи мають забезпечити координовану діяльність під час затримання підозрюваних у контрабанді, огляду транспортних засобів і товарів, а також у місцях імовірного скоєння правопорушення. Діяльність спільних слідчо-оперативних груп має базуватися на попередньому аналізі доказів і прогнозуванні поведінкових реакцій суб'єктів контрабандних злочинів.

4. Організація прихованого спостереження та контрольних закупок. Однією з форм взаємодії є реалізація заходів, спрямованих на виявлення й документування фактів незаконного переміщення товарів або залучення учасників злочинних груп під прикриттям. Це можуть бути контрольні закупки, спостереження за підозрілими вантажами або транспортними комбінаціями з метою отримання беззаперечних доказів.

5. Проведення роз'яснювальної та профілактичної роботи серед потенційних свідків та учасників кримінального провадження. Спільна діяльність також передбачає роботу з особами, які можуть надати інформацію про схеми переміщення товарів поза митним контролем через державний кордон за участю працівників митниці, перевізників, підприємців тощо. Така робота дає змогу розширити джерела інформації та підвищити якість зібраних доказів.

Практика розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із контрабандою, свідчить про наявність певних проблем взаємодії між слідчим органом безпеки й оперативними підрозділами, зокрема: нестійкість складу слідчо-оперативних груп, недостатність технічних і ресурсних можливостей, а також неузгодженість дій і обміну інформацією під час реалізації оперативних заходів і процесуальних дій.

Важливо, щоб взаємодія була цілеспрямованою і довершеною. Як слушно зауважує О. Керевич, після встановлення та затримання особи, причетної до вчинення кримінального правопорушення, участь оперативних працівників у подальшому розслідуванні часто набуває суто формального характеру, обмежуючись виконанням окремих доручень слідчого⁶. Така ситуація свідчить про необхідність переосмислити управлінський підхід до організації взаємодії між слідчими та працівниками оперативних підрозділів. У цьому контексті особливої актуальності набуває завдання формування в співробітників оперативних підрозділів внутрішньої мотивації до конструктивної співпраці зі слідством, що передбачає не лише дисципліноване виконання розпоряджень, а й активне залучення до планування, аналізування та реалізації спільних заходів. Досягнення такого рівня взаємодії потребує цілеспрямованої управлінської роботи з боку керівників оперативних підрозділів, спрямованої на формування позитивної професійної установки щодо необхідності повноцінної співучасті в реалізації завдань досудового розслідування.

Під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із переміщенням через митний кордон України предметів, визначених законодавцем як об'єкт контрабанди, взаємодія між слідчим та посадовими особами митних органів відіграє важливу практичну роль. На етапі виявлення підозрілих об'єктів митники нерідко самостійно ініціюють проведення спеціальних експертних досліджень, зокрема у власних криміналістичних лабораторіях. Попри те, що висновки таких експертиз не мають статусу допустимого доказу в кримінальному провадженні, вони мають істотне інформативне значення для органів досудового слідства, адже дають змогу попередньо орієнтувати прокурора й слідчого щодо можливої правової кваліфікації дій особи.

Особливістю взаємодії слідчого з митними органами є також застосування результатів експертиз, підготовлених установами, уповноваженими відповідно до порядку тимчасового вивезення культурних ціннос-

⁶ Керевич О. В. Організація взаємодії слідчого з оперативними підрозділами в діяльності щодо розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. *Університетські наукові записки*. 2012. № 4. С. 401.

тей. До таких установ належать, зокрема, наукові інститути, музеї та інші заклади, які мають фахову компетенцію у сфері культурної спадщини.

Водночас отримані митниками висновки зазначених установ, хоча й не вважаються процесуальними доказами, можуть бути витребувані слідчим під час реалізації тимчасового доступу до речей і документів зазвичай разом із відповідними посилками.

На етапі документування обставин справи, митники можуть залучатися до проведення огляду предметів як спеціалісти, здатні надати висновки щодо походження, призначення матеріалів, їхньої потенційної цінності та використання. У подальшому такі особи допитуються як свідки з метою фіксування інформації про їхню фахову підготовку, порядок виявлення об'єкта, його характеристики, а також про дії, які ними вчинялися в межах митного контролю.

Отже, ефективна взаємодія між слідчим та митниками виявляється в забезпеченні обміну фаховою інформацією, своєчасному залученні відповідних спеціалістів до слідчих (розшукових) дій і правильному документуванні їхньої участі в кримінальному провадженні.

Також має місце взаємодія слідчого із низкою інших категорій осіб. Така ситуація мала місце у справі, що розслідувалася Оболонським районним судом міста Київ. Відповідно до проведеного аналізу, взаємодія слідчого СБУ у справі про контрабанду мала багаторівневий і комплексний характер, охоплюючи як співпрацю з державними органами (митною службою, експертними установами, поштовим оператором), так і з приватними суб'єктами (власниками інформаційних ресурсів, операторами зв'язку тощо). Виявлення злочину було зумовлене оперативним отриманням і обробленням інформації працівниками СБУ щодо підготовки незаконного переміщення культурних цінностей. Скоординована взаємодія з митним інспектором, який отримав орієнтування, дала змогу ефективно виявити ризикову посилку, провести її сканування, затримання, митний огляд і забезпечити правове фіксування факту невідповідності задекларованого вмісту.

На етапі процесуального документування ключовою стала співпраця зі спеціалістом-мистецтвознавцем Київського НДЕКЦ МВС України, який провів комплексну експертизу виявлених предметів. Результати цього дослідження дали змогу підтвердити культурну цінність об'єктів та сформувати доказову базу.

Велике значення для обґрунтування обвинувачення мало залучення оператора мобільного зв'язку, що надало можливість визначити геолокацію підозрюваного в момент відправлення посилки, та відеоматеріали з камер системи «Безпечне місто», які зафіксували маршрути пересування. Окрім того, слідчі СБУ співпрацювали з адміністрацією сайту «Violity» для отримання інформації про комунікації продавця й покупця старовинних предметів, що дало змогу додатково підтвердити намір і спосіб реалізації контрабанди.

Важливою особливістю була також робота з працівниками «Укрпошти», зокрема з оператором і керівником відділення, які дали показання про фактичні дії з оформлення відправлення. Ретельна взаємодія між усіма залученими суб'єктами дала змогу забезпечити неперервність процесу збору, фіксування та перевірки доказів⁷.

Отже, у даній справі взаємодія слідчого з митною службою, експертними установами, оператором зв'язку, «Укрпоштою» та онлайн-платформою «Violity» демонструє скоординованість, гнучкість і мультисекторальність розслідування, яка є критично необхідною для ефективного викриття контрабанди предметів, що мають ознаки культурних цінностей.

Митники відіграли важливу роль і в іншій справі. На підставі наведеного вирок у справі № 308/10585/21 можна визначити важливі аспекти взаємодії слідчого СБУ з працівниками митних органів під час розслідування контрабанди частин вогнепальної зброї.

Насамперед митні органи відіграли ключову роль у виявленні ознак злочину. Завдяки здійсненню митного контролю у відділі № 3 митного поста «Чоп-Залізничний» виявлено поштове відправлення, що містило предмети, схожі на частини автоматичної зброї. Митники ініціювали експертне визначення природи цих предметів, унаслідок чого спеціаліст підтвердив, що йдеться про частини вогнепальної нарізної зброї. Такий висновок митного інспектора (спеціаліста) став підставою для відкриття кримінального провадження, а також проведення комплексу першочергових слідчих (розшукових) дій.

Далі відбулося інформування працівниками митниці відповідних підрозділів СБУ, що дало слідчим змогу розпочати негласну слідчу (розшукову) дію — контроль за вчиненням злочину. У її межах фіксувалося переміщення поштового відправлення територією України, установлювалося коло осіб, причетних до його одержання⁸. Цей приклад свідчить про тісну скоординовану взаємодію між митницею та органами безпеки, яка дала змогу затримати особу безпосередньо під час отримання контрабанди у відділенні «Укрпошти».

Окрім того, митні органи сприяли процесуальному фіксуванню речових доказів: на пакуванні відправлення були виявлені митні пломби та маркування, що дало змогу достовірно встановити джерело походження предметів і напрям їх пересування.

Отже, ефективна взаємодія між митними службами та Службою безпеки України у цій справі виявлялася у вчасному виявленні підозрілого відправлення, оперативному інформуванні про факт мож-

⁷ Вирок Оболонського районного суду м. Києва від 27 квітня 2023 р. у справі № 756/14469/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110671189>.

⁸ Вирок Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 10 вересня 2021 р. у справі № 308/10585/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99526310>.

ливого правопорушення, сприянні в експертному встановленні ознак контрабанди та в подальшій реалізації комплексу слідчих (зокрема, негласних (розшукових)) дій, спрямованих на документування злочину. Це демонструє модель оперативно-слідчої взаємодії, яка є критично важливою у справах про переміщення через державний кордон заборонених до ввозу предметів.

Висновки. У сучасних умовах повномасштабної збройної агресії проти України забезпечення ефективної взаємодії між слідчими СБУ та працівниками оперативних і митних підрозділів набуває критично важливого значення для протидії контрабанді як загрози економічній, інформаційній і державній безпеці. Результати дослідження свідчать, що така взаємодія має відбуватися не лише в межах законодавчо визначених процедур, а й на засадах оперативності, гнучкості, професійної взаємоповаги та спільного орієнтування на досягнення результату.

Аналіз чинного законодавства, наукових джерел і практичних кейсів дав змогу встановити, що ефективна взаємодія слідчого СБУ з оперативними підрозділами полягає в реалізації комплексу процесуальних і організаційно-тактичних форм співпраці. Поміж них провідними є створення слідчо-оперативних груп, координація дій під час реалізації слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, своєчасний обмін інформацією, спільне планування й реалізація операцій, залучення фахівців для експертного супроводу проваджень, а також організація оперативного супроводу справ.

Особливу увагу слід приділяти взаємодії слідчого з працівниками митних органів, яка має практичне значення на етапах виявлення, кваліфікування та документування фактів незаконного переміщення товарів. Відповідна співпраця виявляється в спільному огляді предметів, застосуванні фахових висновків спеціалістів, зокрема у сфері культурної спадщини, участі в допитах і процесуальному забезпеченні доказів. Як свідчить аналіз конкретних кримінальних проваджень, взаємодія з митницею, поштовими операторами, експертними установами та приватними структурами істотно підвищує якість доказів і дає змогу уникнути прогалин у фіксуванні злочинної діяльності.

Водночас визначено низку проблем, що потребують управлінського та нормативного реагування: нестабільність складу слідчо-оперативних груп, формальний підхід до взаємодії з боку окремих суб'єктів, недосконалість інструкцій щодо обміну інформацією, відсутність сталої міжвідомчої комунікації. Це вказує на необхідність формування сталої управлінської політики щодо посилення міжінституційної взаємодії, удосконалення нормативного регулювання процедур співпраці, а також підвищення рівня кваліфікації та професійної мотивації працівників оперативних і слідчих підрозділів.

Отже, ефективна взаємодія в умовах розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із контрабандою, є результатом системної, науково обґрунтованої та практично зорієнтованої співпраці між усіма задіяними суб'єктами. Її реалізація потребує узгоджених дій, оперативної адаптації до умов провадження, ефективного менеджменту ресурсів і спільного прагнення до досягнення мети кримінального провадження.

References

- Hudyma, V. V. (2025). Vzaiemodii Sluzhby bezpeky Ukrainy z inshymy pravookhoronnymy orhanamy pid chas dosudovoho rozsliduvannia. *Akademichni vizii*, 48, 1-11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17435919> [in Ukrainian].
- Kerevych, O. V. (2012). Orhanizatsiia vzaiemodii slidchoho z operatyvnymy pidrozdilamy v diialnosti shchodo rozkryttia ta rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen. *Universytetski naukovy zapysky*, (4), 401 [in Ukrainian].
- Klymchuk, M. P., & Tsutskiridze, M. S. (2016). Pravovi ta orhanizatsiini zasady vdoshkonalennia protsesualnoi diialnosti orhaniv dosudovoho rozsliduvannia natsionalnoi politzii Ukrainy. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, (2), 255-263 [in Ukrainian].
- Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 4651-VI vid 13.04.2012. (2025, October 29). Verkhovna Rada Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].
- Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 № 2229-XII. (2025, October 21). Verkhovna Rada Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> [in Ukrainian].
- Sichkovska, I. V. (2020). Osoblyvosti vzaiemodii slidchoho z operatyvnymy pratsivnykamy na pochatkovomu etapi dosudovoho rozsliduvannia seksualnykh ubyvstv. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (4), 336-339. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/81> [in Ukrainian].
- Veselskyi, V. K., Zav'ialov, S. M., & Piskovskiy, V. V. (2009). Suchasni mozhlyvosti vykorystannia danykh pro sposib uchynennia zlochyynu v borotbi iz zlochyynnistiu: navch. posib. Kyiv: KNT [in Ukrainian].
- Vyrok Obolonskoho rayonnoho sudu m. Kyieva vid 27.04.2023 u spravi № 756/14469/21. (2025, November 2). Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110671189> [in Ukrainian].
- Vyrok Uzhhorodskoho miskraionnoho sudu Zakarpatskoi oblasti vid 10.09.2021 u spravi № 308/10585/21. (2025, November 2). Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99526310> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії: 12.09.2025 / Рецензовано 22.10.2025 / Прийнято до друку 20.11.2025 / Доступно онлайн 30.01.2026

Приклад цитування:

Ковальов, Ю. (2025). Тактичні аспекти взаємодії слідчого з іншими суб'єктами під час розслідування контрабанди. *Архів кримінології та судових наук*. 2 (12). 89-95. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.12.2025.09>